

Csiki László

Mesélj tovább, ne hagyj magamra

„Tanyámat pedig Mikszáthról fogom elnevezni. Holnaptól Égi báránynak hívják.”

(AI New)

Az még hagyján, hogy valaki - író - fölényes derével figyelni hasonszőrű kortársait (és mégsem derős fölényel). De miképpen tett szert erre a kedélyre, és főként miképpen őrizte meg? Pedig még a politikába is beállt - és mégis! Saját bennfentessége, hírneve sem korrumpálta, még szerepjátásra készítette. (Ellenpéldáink számosak.) Magyarán: hogyan tudott megmaradni természetesnek? S még inkább: miképpen jutott el a természetességhez?

Mit adott fel érte? Mennyi munka árán? Miről mondott le ahhoz, hogy teljes lehessen? Honnan ez a világnagy csonkaság?

Hát persze, a vidék! Az egy üstbe összefőttek közös íze, szétválaszthatatlanul a paprika és a rozsmaring.

Mert azért nem természeti jelenség. Hasonló ugyan. Ő *mintha*...

Mintha egy okán elhallgatná a bőgését, elrejténé pusztító erejét, szép tünceményként

seperve végig az ugaron. Mibe került ez? Miféle önfegyelem munkál a csevelyben, a fecsegésben? Mekkora áldozat?

Ez az ember még azt is kitalálta, amit éppen a saját szemével látott, és azzal egyidőben. Szüksége volt a tapasztalásra, és arra is, hogy elfelejtse-elálmodja. Pompás művelet! Keserves, persze, már csak a ketőssége folytán is. Elmemunka, nem szívbeli, mint hihetnénk. Szívhezszóló ő ugyanakkor. Másként nem lehetne megérteni a gonoszt, a zsarnokot sem. Hogy ember az is. Nála! Élete, története van, nem csak indulata és szándéka.

Hát neki is. Ugyanúgy nincs „ideológiája”, mint a gonoszainak. Azokat érdekek, többnyire érzelmi - nocsak, emberi - indítékok mozgatják. (Mert azért micsoda férfiúi készültség kell a *ius primae noctis* gyalázatához. - Valahogy így. Mint az íráshoz.) És, minden irodalmi babona ellenében, nála a boldogságnak is története, karaktere van; nem csak állapot. Legfennebb idem. Ilyeténként valóságos. Hát hiszen leírta!

A boldog népeknek nincs története, mondják. Nála mintha szenvedőn boldog volna a nép. Nem egyébert, csak mert nép. Megvan. Nála fájdalmakat hordoz, tréfás nyomorúságokat, mintha a megsebzettség pillanatában - és az örökös seblázában: a szegénységben - már megérteni is képes volna önnön állapotát, és a sértő eszköz kivitelezését figyelni közben. Hogy szép a kés kiálló nyele, jó mester készíthette. Bölcsesség ez a látás. Kacagtató is. Szinte elérhetetlen.

Szeptikus is, szinte tragikus. Merthogy egy kutya olyan rendes volt, megérdemelte, hogy nem lett ember belőle... Ilyesmit ír. Miképpen lehet kedvelni (elfogadni) akkor egy embert, aki rosszabb a kutyánál? Hát, mert emberek vagyunk. Önmagunkat kell elfogadnunk, mindannyiszor. (Közhely ez, persze, mint minden bölcsesség, amivel egymást traktáljuk ezeken a tájakon.) De több is ennél: a teljes élet élése mindig tiszteletre méltó, és olyan tág is, vágyakozni lehet benne ugyanakkor; mintha kikívánkoznánk belőle. Önmaga mentsége is, persze. A kutya a magáéval; az ember úgy-ahogy.

Manapság ezt holisztikus világszemléletnek nevezik. Az egészséget, egyszerre! Hogy minden történés, indoklás, körülmény *egyvelten* pillanatban, alakban jelenhetik meg... És ezt ő megcsinálta!

Az életrajznyi idő, mely szépapánkig terjeszkedik vissza, és attól kezdve legenda előre-hátra, egy - gonosz vagy boldog - állapotban, állapotként érzékelhető. Eszerint nincs idő. Talán csak történelem. Az meg alakítható, hazudható. Ugyanolyanok vagyunk különben, a kezdetek óta.

Feltehetőleg nem is leszünk mások. Csak másképpen tesszük, éljük ugyanazt, önmagunk állapotait. És viszonyait, persze. Kevélyen hisszük közben, hogy jobbak vagyunk másnál, még a szerelmesünkénél is. Akik szintén mi magunk vagyunk. Más kosztümökben... valójában meztelenül, vagyis kimondatlanul.

Ennyit a „festőiségéről”.

A konzervatívizmusáról is. Állandóság az.

Egybetartoznak. Nem művi, írói fogás, kacifánt egyik sem. Pusztá védtelen gondolat. Húszosan, persze. A szükséges és esetleges kellékekkel. Ahogyan kell mifelénk. Ahogyan érthető lehet.

Olvasni élvezet, és ijesztő is egy kicsit. Nem csak a bősége miatt. Én félteni tudom őt harmincadik olvasatra, megoldást nem kínáló kifejeletti ismeretében is: hogy vajon sikerül-e végigvinnie emberi mutatóvonalát az időn? Mintha negyvenedik olvasásra is megváltozhatna minden, amit betűbe vert, foglalt, örökölt. Változó öröklét ez. Kétséges is talán. Beavatkozás a teremtésbe - a kimenelele tehát többesélyes. Végkifejlet pedig nincsen. Ezt sugallja a derű, a kedély, a *személy*.

Ezt sejtem mindannyiszor. (Az ő „sejtelmessége”, lám, az olvasóé.) Mindig elbizonytalanodom az élvezetben, tehát újrakezdem. Minden nyáron - csak nyáron! - újraolvasom. Olyankor rózsaszínű felhők úsznak el tanyám ablaka előtt, rejtett mennydörgésekkel, istennyilákkal a méhükben.

Igenis, méhükben, igenis elúsznak, igenis istennyilák. Ily avittasan és természetesen. Látomásként.

Odakint eközben Nógrád-szerte valóságos eső veri a valóságos munkanélkülieket.

Szalay Lajos grafikája